

Beogradski Purim

~Belgrade Purim Photo~

Acknowledgements

Association Européene pour la Culture Juive, Paris
This work was carried out with the support of a grant
from the European Association for Jewish Culture

JDC (Joint Distribution Committee)

Federation of Jewish Communities of Serbia
Dr Ruben Fuks, President
Aleksandar Nećak, Hon. Pres.

Jewish Historical Museum
Vojislava Radovanović, Director
Barbara Panić, Curator
Branka Džidić, Archivist
Jewish Community Belgrade
Danijel Bogunović

ORION | ART

Published by Orion Art, Beograd
Nadežda Kovačević, Director
Dragora Kovačević, Editor

20140808

FOTOGRAFSKI SPOMENIK

Nema tajne. Naizgled. Vidljivost u nalazu fotografskog snimka poziva nas na jedinstven uvid prošlosti. Najčešće na dokaz do koga iz sadašnjosti nema pristupa. Prve fotografije na početku medijuma pratile su tehnički razvoj: dugo eksponiranje za snimak nije prenosilo prolazeće i brze senzacije, nemirnu površinu vode ili dim u vazduhu. Dovršena u sekundi, sugestivnost fotografije je vidljivo prenosila naglašene vizure snimljenog i u objektivu osmotrenog postojanja u izgledima predmeta, predela ili ljudskih učesnika, njihovih figura ili portreta u stalnom rasponu vremenskog odnosa. Trenutak pre, potom onaj dati, ali i trenutak posle strujao je uostalom nasleđem evropske civilizacije slike u svim umetničkim vrstama. Neraskidiva je veza između slike i vremena a time i oblasti temporalnog u umetnosti kao struktura za sva savremena suočenja sa prohujalim i iščezlim. Napetost između ogromnog nasleđa fotografskog snimka, potom filmskog kadara i video signala prenosi se kao medijacija ne samo odraza i estetizacije već i etičke odgovornosti. Oblikovanja tog odnosa putuje vremenom, pa od prečišćenog pamćenja nastaje prenos ka slici upamćenog sabirajući utiske, otkrivanja i naša uočavanja šta je zapravo snimljeno. Vidljivost fotografskog snimka jeste znak, a svetlosti i senke mogu za mislioce o fotografiji poput Valtera Benjamina ili Barta da budu matrica odavanja magijske aure.

Polazište se, pokatkad svima nama, nametne slučajno. Monohromni snimak na neznatno oštećenju foto hartiji. Ugledan u kutiji Jevrejskog istorijskog muzeja u Beogradu, između dokumenata i drugih fotografija na krtim hartijama, oskudnim

наредба важи од данас.

Датум: 28-VII-41

fragmentima tragova lokalnih zajednica. Zbirka tih dokumenata i fotografija upućuje na dragocene sadržine od poznog XIX veka, kao i potonjih decenija uspona građanskog društva i Jevrejske zajednice u Beogradu, sve do završnice tridesetih godina i izbijanja Drugog svetskog rata. Razumljivo je, otud, da mnogi dokumenti ili sačuvani predmeti prve četiri decenije XX veka nemaju svoju tačnu genealogiju.

Fotografija mora da je načinjena u svečanoj sali Jevrejske opštine u Beogradu i to između 1937, i moguće čak 1941, tokom proslave Purima. Objektiv, po svoj prilici reporterskog snimka širokog ugla dubine sale preneo je sada na dokumentu foto papiru od svega desetak santimetara dužine, veliku grupu figura. Bio je to večernji skup praznično okupljene publike u času iščekivanja, po svoj prilici između dve scenske tačke, muzičke numere ili tombole uobičajene zabave na proslavi Purima. Po valeru zatamnjenje sale razaznaje se oko devedeset devet prisutnih. Snimljeni posetioci, pretežno članovi Jevrejske zajednice i gosti, nose svečanu odeću (toaletne, smokinge), a pojedini i po običaju praznika maske. Enterijer večernje zabave lajtmotiv je za razbuđivanje vremenske slike što treba da opazajno aktivira nasleđe doratne zajednice i građanskog Beograda u Srbiji, a u pristižući početak rata i okupacije ponudi novi arheološki tretman medijuma dat iz dubine iščekavanja.

Montažni tretman slika, promicanja, kadrova i zvukova određuje opažanje, po teorijskom poimanju Delezove 'kristalizacije vremena'. U njemu ne samo dati snimak Purima već i okružujuće asocijativne interakcije prate izgubljenju prošlost. Moguće je da se u tome u naglašenom ponavljanju ostvari čulna i sazajna sinteza podsećanja, kao i istovremena istrajnost nezaborava naših gubitaka, dok ukomponovani video tok košmarnih fragmenata odredi čin oplakivanja i pamćenja.

Paradoksi su u jezgru veze sa istorijom i nametima zaborava, gde otkrivanje predmeta i prilika nekadašnjeg duha vremena se otima iz unutrašnjosti sale i tiskanja majušnih figura pokazujući izobličene perspektive i dvostrukosti postojanja u državnim okriljima. Kraljevina Jugoslavija je na izmaku, slede pokušaji nagodbe za mirom, a potom greške, nasilje nemački napad i rušenje, okupirani Beograd i magnovenja vrtoglave erupcije ograničenja, nasilja, prevare, izdaje, prećutkivanja. Na pravcu memorijskog afekta pristižu transformišući aspekti spram samozadovoljnog okruženja epidemijske ravnodušnosti unutar informatičke preneseljenosti XXI veka. Time se dva sveta, naš - savremeni, i onaj prohujali - zamrznut na fotografskom snimku premošćuju, a

vizure i zvuci prošlosti postaju značenjska rafinerija paralelne stvarnosti. I jedino šta je preostalo kao znamenje traumatske istorije na snimku zahvaćenih života u času veselog praznika oslobođanja. Potencijal raspona umetničkog doživljaja zaboravljenog upisuje se u studijsko istraživanje snage upamćenog, dok oblasti sećanja, izaziva brisanje kolektivne memorije i neprestane izmenljivosti fizičkog prostora. Simbolična izražajnost premošćuje više od sedam decenija utišanošti i zanemarivanja stvorene prema združenim sudbinama sa snimka sabijenih, nepoznatih i neimenovanih ličnih povesti. Prezimena članova zajednice, raspršene i nasilno nestale familije poput Alkalaj, Amodaj, Baruh, Salomon, Flajšer, Koen, Kraus, Konforti, Latinger, a možda u snimku negde prisutne i studentkinje medicine Hilde Dajč koja se kao medicinska sestra prijavljuje za pomoć bolnice u logoru na Sajmištu - 'Judenlageru' po nazivu nemačke Komande grada.

Svećana sala beogradske Jevrejske opštine sa svojom štuko dekoracijom zidova, sa u snimku zahvaćenim, sada ili uništenim ili nestalim nasleđem - uramljenim i okačenim slikama velikog formata Leona Koena, postaje prostor akumulacije i prvorazredan dokument autentičnosti. Modusi zajedništva tih lica pred traumatskim iskušenjima ili nasilnim nestankom, nisu tek foto portreti koja naziremo u nehotičnom, sa izvođačke scene svećane sale opštine, fotoreporterskom snimku.

Razbuđivanje prirode kroz Purim javlja se i kao pitanje dvostrukosti opstanka, i smisla maske. Purim se po svojim pripovednim svojstvima povezuje s tumačenjima tradicije mitskog, društvenog kao i sezonskog običaja. Kalendarski podešen 14. i 15. dana meseca Adara posredno se povezuje sa ispraćajem godišnjeg doba zime i izjednačuje s pra-nagonskim obredom čulne i senzibilne energije, obračunom sa zlom i pretnjom uništenja koju biblijska Knjiga o Ester izaziva kod učesnika praznika. Po predanju, persijska carevina je bila i stalna pretnja izgnanicima judejske zajednice, te postaje i pripovedna igra za nadmudrivanje prema carskom dvorskom kancelaru - zlikovcu Hamanu. Prerušena da postane kraljica, devojka izražajne lepote Estera spasava svoj judejski narod od istrebljenja, a pomaže i svom na pogubljenje osuđenom poočimu Mordehaju, a koji posle strašnih iskušenja postaje novi dobri vladar. Jer i po običaju: „U predvečerje Purima, u sinagogama se javno čita Megilat Ester - Svitak o Esteri, posebnim napevom. Svi prisutni čitanje prate glasnim negodovanjem pri pomenu imena Hamana i članova njegove porodice, praćeni zvucima čegrtaljki. U raznim zajednicama su se pevale pesme u

slavu Estere i Mordehaja.

Na istoku Evrope se pojavio običaj da učenici iz talmudskih škola idu od kuće do kuće i igraju scenske prikaze događaja opisanih u biblijskoj knjizi. Bili su to začeci jevrejskog pozorišta a komadi koje igrani na jidiš jeziku nazvani Purimšpil. Igrače su domaćini nagrađivali (...) Dozvoljeno je opijanje jer "valja se opiti dok čovek ne zna za razliku između reci Blagosloven neka je Mordehaj i Proklet neka je Haman". Zato se opstanak trijumfa dobrog nad nasiljem kao želja javljao kroz promene purimskih svečanosti razračuna s negativnim, doslovno i s onim što Hana Arent (ta Estera posleratne društvene teorije i etike) određuje na iskustvu užasa modernih društava, totalitarizma i nacizma: „da što je veća birokratizacija javnog života, utoliko je veća privlačnost nasilja“.

Fotografije kostimiranih na purimskim priredbama postaju zalag borbe za oslobađanje i za očuvanje zajednice, a maskenbalska procesija nadmašivanja demona se pruža do savremenih, društvenih stagnacija, nemilosrdnih tranzicija, novih pretnji rasizma i revanšizama svih vrsta. Stanovište utvarnosti i sablasnog u video toku 'Beogradskog Purima' naslojava se na hebrejsku molitvenu i saznavnu ravan "le'hashiv," što znači "nema povratka." Pronađeni snimak devojčice u Esterinom kostimu s krunom, potekao iz istih arhivskih izvora, služi kao indeks usvajanja i putujući egzistencijalni signal.

Od prenaseljenosti istorijskim tumačenjima, do fotografskog znaka za dozivanje, kroz delimičnu vidljivost zahvaćenih na snimku mogu i zvučno da evociraju muzički odlomci i zvuci grada, komešanja purimskih skandiranja i čitanja moltitve, jednako i graktanje ptica, tih letećih svevidećih organizama upozorenja ili merenja vremena u huku noćne sove. Povratak sablasti istorijskog vremena određuje današnje zadatke umetnosti memorije ili kulturnog pamćenja, u obnovljenim rasporedima evokacija prošlih trenutaka politike, vere i sudbine. Sagledavanje sada nepoznatih i zaboravljenih na snimku, premeće se u de ja vu, u već viđenu formu naše imaginacije, u čistotu pamćenja koju Bergson razume kao sliku-pamćenje. Stanje iščekivanja lica i tela na snimku (état d'attente) neporeciv je odraz što vizuelno sabija sve nasleđene, ali i nastupajuće okolnosti. U pronađenoj fotografiji izolovano polje se proširuje, pa video prizori naslojavaju prethodeće, ali i potonje efekte duha vremena, društvenog okruženja (davnog beogradskog života), i sasvim ličnih odnosa snimljenih ljudi. Zaustavljena sekunda u datim, istorijskim okolnostima, na obronku je sonorne kosmičke tragedije Holokausta. Ipak, moguć je - s našom nadom - ma kako izvestan, za neke u snimku i drukčiji ishod: uspešno bekstvo, spasavanje, a potom i život. Budućnost u kojoj se razbuđuje i prenosi za dalje, vlastiti trijumf nezaboravljanja.

508

НАРОДНА БАНКА
КРАЈЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

H.0806

'Belgrade Purim Photo'a video by Nikola Šuica

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

7.038.53:791 Шуица Н.(083.97)
73/77(497.11)*19/20*(083.97)

ШУИЦА, Никола, 1962-
Beogradski Purim = Belgrade Purim Photo.
- Orion Art : Beograd, 2013 (Beograd :
Cicero). - [8] str. : ilustr. ; 21 x 15 cm

Kor. nasi. - Tiraž 300. - Str. [4-7]:
Fotografski spomenik / Nikola Šuica.

ISBN 978-86-83305-77-3

а) Шуица, Никола (1962-) - Видео-уметност -
Програми
COBISS.SR-ID 196883212

Original Video camera work

Selena Junačkov and

Nikola Jovanović

Video and Sound Editing

Nikola Jovanović

Nikola Šuica

Production location assistant &

Catalogue Layout Selena Junačkov

Graphic editor Dejana Vranješ

Production Belgrade 2012

Researched and conceived by Nikola Šuica
© Nikola Šuica 2013 All Rights Reserved

H.0806

508

Premiere: Jewish Community Hall, Kralja Petra 71, Belgrade
27th February 2013 (Adar 17, 5773. three days after Purim)